

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“
КАТЕДРА „МЕЖДУНАРОДНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ“

Виктория Бориславова Иванова

**ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ
СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (НА ПРИМЕРА НА
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ)**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен „доктор“ по докторска програма „Световно стопанство и
международни икономически отношения“**

Научен ръководител:

Доц. д-р Галина Захариева

С В И Щ О В

2018

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита, по реда на закона за развитие на академичния състав в Република България, от Катедра „Международни икономически отношения“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Дисертационният труд е в обем от 192 стандартни страници. Трудът е изграден от въведение, изложение, разположено в три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. В подкрепа на изложеното са използвани 9 таблици и 58 фигури.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на ..... Г.
от ..... часа в зала .....

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в офис „Докторантура и академично развитие“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на изследването

През последните три столетия, в резултат от създаването на държавните граници, в Европа възникват процеси на намаляване на населението в граничните райони и концентрация на икономическите дейности във вътрешността на отделните държави. Ефектът на „бариерата на границата“ се задълбочава допълнително и в резултат от различните политики на държавите от двете страни на границата в областта на социално-икономическото развитие и различията в националните правни системи.

Възникването на Единния европейски пазар, Икономическия и паричен съюз и процесите на демократични промени, настъпили в страните от Централна и Източна Европа в края на 80-те години, са основните причини, поради които националните граници стават „по-пропускливи“. Голям брой гранични и трансгранични региони се присъединяват към Асоциацията на европейските погранични региони. През този период става все по-ясно, че постигането на целите на Кохезионната политика на Европейския съюз е свързано с преодоляване на проблемите в граничните региони. Трансграничното сътрудничество се превръща в неразделна част от регионалната политика на съюза, а съществуващите и новосъздадените през този период различни трансгранични структури (еврорегиони и работни общности) – в институционална основа на тази политика.

Интензивното развитие на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничната интеграция и увеличаващата се финансова подкрепа извеждат на преден план въпроса за оценка на влиянието на тази политика върху икономическото развитие на териториалните структури от най-ниското ниво на въздействие – общините, разположени от двете страни на границата, и трансграничните териториални обединения, създадени върху основата на тези общини. Анализът на публикациите в специализираната литература показва, че този въпрос не е изяснен до момента в необходимата степен.

Въз основа на направената констатация, въпросът за оценката на въздействието на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество върху икономическото развитие на трансграничните териториални структури от най-ниското ниво на влияние

е изяснен в контекста на трансграничното сътрудничество между България и Румъния. За целта е изследвано влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на общините Русе и Гюргево и на създадения върху основата на тези общини Еврорегион Русе-Гюргево. Съществен елемент от извършеното изследване е оценката на достигнатата степен и потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в еврорегиона непосредствено след изтичане на програмния период 2007-2013 г.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на изследването е трансграничното сътрудничество между България и Румъния, а **предмет** – влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на територията на Еврорегион Русе-Гюргево, явяващ се бенчмарк за двете страни.

3. Изследователска теза

Проектите по програма Трансгранично сътрудничество България-Румъния 2007-2013 г. имат съществен принос за икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево. В края на програмния период 2007-2013 г. икономическата интеграция в еврорегиона е достигнала нивото на средно интегрираните трансгранични региони. Налице са всички необходими предпоставки за по-нататъшно развитие на икономическото сътрудничество и формиране на функционална област с елементи на общ иновационен потенциал.

4. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на научното изследване е чрез използване на подходящи количествени показатели (индикатори) да се установи влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево и да се оцени достигнатата степен и потенциал за развитие на икономическото сътрудничество в еврорегиона непосредствено след изтичане на програмния период 2007-2013 г.

Въз основа на изследователската теза и поставената цел са формулирани следните **задачи на изследването**:

Първо, да се изясни същността и институционалната основа на трансграничното сътрудничество в Европейския съюз.

Второ, да се направи анализ на развитието на трансграничното сътрудничество в рамките на програмния период 2007-2013 г. в контекста на Кохезионната политика на Европейския съюз.

Трето, да се анализират методите и средствата за оценка на икономическото развитие на регионите.

Четвърто, да се оцени влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество България-Румъния 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево.

Пето, да се оцени достигнатата степен и потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево след изтичане на програмния период 2007-2013 г.

5. Методологични основи на изследването

От методологична гледна точка изследването е базирано върху индуктивно-дедуктивния научен метод. Въпросът за оценка на влиянието на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество върху икономическото развитие на трансграничните териториални структури от най-ниското ниво на въздействие е изяснен чрез метода на научната индукция. За целта е изследвано влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на общините Русе и Гюргево и на създадения върху основата на тези общини Еврорегион Русе-Гюргево. Създадената методика за провеждане на изследването и получените резултати могат да се използват при решаване на други аналогични задачи – метод на научната дедукция.

В рамките на проведеното изследване са използвани още методите за анализ, синтез, сравнение и обобщение от групата на теоретичните научни методи и проучване на научни публикации и документи, наблюдение и провеждане на анкетно проучване от групата на емпиричните методи.

6. Ограничителни условия на изследването

В съответствие с дефинираните методологични основи и цел на изследването са приети следните ограничителни условия:

Първо: Анализът на развитието на трансграничното сътрудничество в контекста на Кохезионната политика на Европейския съюз и оценката на

влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево обхващат програмния период 2007-2013 г. В оценката са включени само тези инвестиционни направления на общините Русе и Гюргево, които съвпадат с приоритетните оси и ключовите области на интервенция на програмата.

Второ: Оценката на достигнатата степен и потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево е направена непосредствено след изтичане на програмния период 2007-2013 г.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от въведение, изложение, разположено в три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Конкретното съдържание на разработката включва:

Въведение

Глава I. Теоретични основи на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество

1.1. Трансгранично сътрудничество в Европейския съюз – същност и институционална основа

1.1.1. Същност и предпоставки за възникване на трансграничното сътрудничество в Европа

1.1.2. Роля на регионите за развитие на трансграничното сътрудничество

1.1.3. Правна и институционална рамка на трансграничното сътрудничество

1.1.4. Европейски програми за трансгранично сътрудничество

1.2. Трансграничното сътрудничество в Европейския съюз в рамките на програмния период 2007-2013

1.3. Трансгранично сътрудничество между България и Румъния в рамките на програмния период 2007-2013

1.4. Трансгранично сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево в рамките на програмния период 2007-2013

Глава II. Влияние на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево

2.1. Методи и средства за оценка на икономическото развитие на регионите

- 2.2. Методика за оценка на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево**
- 2.3. Привлечени средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево**
- 2.4. Съотношение между привлечените средства за трансгранично сътрудничество и общия обем на инвестираните средства в рамките на Община Русе**
- 2.5. Съотношение между привлечените средства за трансгранично сътрудничество и общия обем на инвестираните средства в рамките на Община Гюргево**
- 2.6. Обобщаване на получените резултати на ниво Еврорегион Русе-Гюргево**

Глава III. Оценка на потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево след изтичане на програмния период 2007-2013

- 3.1. Методика за провеждане на анкетното проучване**
  - 3.1.1. Целеви групи**
  - 3.1.2. Метод за провеждане на анкетното проучване**
  - 3.1.3. Анкетни карти**
  - 3.1.4. Провеждане на анкетното проучване**
- 3.2. Резултати от анкетното проучване**
  - 3.2.1. Профил на участниците в анкетното проучване**
  - 3.2.2. Степен на информираност на участниците в трансграничния процес относно икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево и перспективите за неговото развитие**
  - 3.2.3. Степен на удовлетвореност от изпълнението на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. или други програми и готовност за участие с проектни предложения в следващи програмни периоди**
  - 3.2.4. Степен на икономическа обвързаност на бизнес организациите от двете страни на границата и оценка на възможностите за задълбочаване на икономическото сътрудничество в еврорегиона**
- 3.3. Анализ на резултатите от анкетното проучване**

Заклучение

Използвана литература

Приложения

III. СИНТЕЗИРАНО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Въведение

Във въведението са обосновани актуалността и значимостта на дисертационното изследване и са дефинирани обектът, предметът и изследователската теза. Формулирани са още целта и задачите и са очертани методологичните основи и ограничителните условия на разработката. Въведението завършва с кратък анализ на структурата на дисертационния труд.

Глава I. Теоретични основи на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество

Първата глава е посветена на изграждането на теоретичен фундамент относно същността и институционална основа на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество. Въз основа на създадения фундамент е изследвана вертикалната йерархическа обвързаност при конкретната реализация на тази политика в рамките на програмния период 2007-2013 г. на три нива – Европейски съюз, междудържавно ниво между Румъния и България и Еврорегион Русе-Гюргево.

Анализът започва с изясняване на същността и предпоставките за възникване на трансграничното сътрудничество в Европа. В хронологичен порядък е проследено развитието на трансграничния интеграционен процес и са систематизирани принципите, основните мотиви, обхватът и равнищата на трансгранично сътрудничество в рамките на Европейския съюз. Въз основа на анализа на научните публикации, изясняващи основните аспекти от политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество е установено, че **трансграничното сътрудничество в Европейския съюз представлява развиващ се във времето процес на всеобхватно вертикално и хоризонтално партньорство между съседни териториални структури по продължение на общата държавна граница.**

Следващата стъпка в изграждането на теоретичния фундамент е изясняването на ролята на регионите за развитието на трансграничното сътрудничество. След проследяването на развитието на дефиницията за трансграничен регион са изяснени общите принципи, критериите за

класификация и обобщените характеристики на трансграничните региони и работни общности (едромасщабни структури за трансгранично сътрудничество). Анализът на научните публикации, изясняващи ролята на трансграничните териториални структури за развитието на трансграничното сътрудничество показва, че част от изследванията от края на миналия и началото на настоящия век са насочени към изясняване на възможността, със задълбочаване на трансграничното сътрудничество, регионалните и местните общности да излязат извън обсега на държавното управление. В друга част от публикациите се изследва потенциала на регионалното сътрудничество да послужи като основа за повторно мащабиране на държавните граници. В специализираната литература се срещат още публикации, в които се изследват условията, при които, въз основа на създаването на функционална област, може да се създаде интегрирано трансгранично пространство за иновации. В същото време в научната периодика се срещат и публикации, според които, обосноваването на тенденцията към самостоятелното институционално изграждане на трансграничните структури в Европа има твърде теоретичен (нормативен) характер. Авторите на тези публикации подкрепят своите твърдения чрез изследване на реалното въздействие на трансграничните структури върху трансграничната среда в контекста на интеграционните процеси в Европейския съюз. Според тези автори трансграничните региони следва да се приемат като иновация в областта на политиката, предизвикана от същността на Европейския съюз като наднационална структура, която няма собствен апарат за въздействие на поднационално ниво.

Въз основа на направения институционален анализ може да се заключи, че трансграничните региони са институционалната основа, върху която се осъществява политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество. От тази гледна точка трансграничните териториални обединения, създадени на регионално или на общинско ниво, следва да се разглеждат като структури от трето и четвърто ниво в системата за многостепенно управление на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество.

Третата стъпка в изграждането на теоретичния фундамент на дисертационното изследване е анализът на правната и институционалната рамка на трансграничното сътрудничество. В рамките на извършения анализ е установено, че трансграничното сътрудничество в Европейския

съюз се осъществява на базата на многостранни споразумения, двустранни и тристранни споразумения и споразумения на регионално и местно ниво. Извършеният анализ показва още, че през последните години Европейските групи за териториално сътрудничество изпълняват ролята на алтернативен инструмент за икономическо, социално и териториално сближаване. В специализираната литература са налице резултати от изследвания, според които **създаването на Европейските групи за териториално сътрудничество представлява надграждане върху концепцията за ролята на еврорегионите.**

Изграждането на теоретичният фундамент завършва със систематизиране на развитието в хронологичен порядък на инструментите на Европейския съюз за финансова подкрепа на трансграничното сътрудничество (табл. 1.1). В резултат на анализа е установено, **че е налице тенденция към увеличаване на обема на финансовата подкрепа, разширяване на географския обхват и предефиниране на дейностите, подлежащи на финансиране.**

Таблица 1.1
Програми/инструменти за осъществяване политиката на Европейския съюз за финансова подкрепа на трансграничното сътрудничество

Година/Период	Програма/Инструмент	Географски обхват
1989 г.	14 пилотни проекта	Вътрешни граници
1990-1993 г.	Интеррег I	Вътрешни граници
1994-1999 г.	Интеррег II	Вътрешни и външни граници
	ФАР Трансгранично сътрудничество (1994 г.)	Между страните членки и страните от Централна и Източна Европа
	ФАР КРЕДО (1996 г.)	Между страните от Централна и Източна Европа и страните от Общността на независимите държави
	ТАСИС Трансгранично сътрудничество (1996 г.)	Между Финландия и Общността на независимите държави и страните от Централна и Източна Европа и Общността на независимите държави, Беларус, Украйна и Молдова
	МЕДА (1996 г.)	Финансова и техническа помощ за страните от средиземноморския басейн, които не са членки на Европейския съюз – Алжир, Кипър, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Малта, Мароко, Палестина, Сирия, Тунис и Турция
2000-2006 г.	Интеррег III	Вътрешни и външни граници

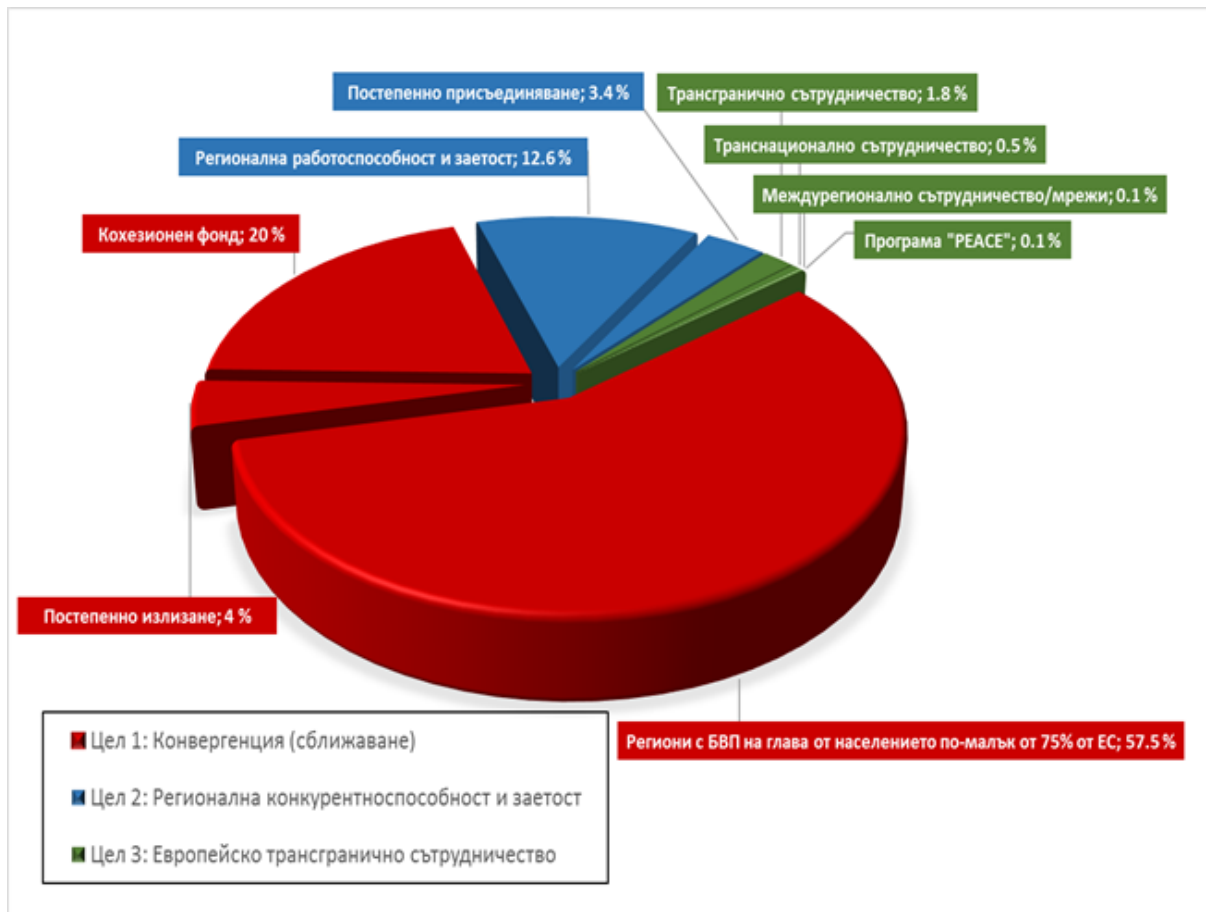
	КАРДС (2000 г.)	Финансова и техническа помощ за страните от Западните Балкани – Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Сърбия и Черна гора, включително Косово и Македония
2007-2013 г.	Интеррег IV	Вътрешни и външни граници
	Инструмент за предприсъединителна помощ (2007 г.)	Заменя програмите ФАР, ФАР Трансгранично сътрудничество, ИСПА, САПАРД, КАРДС и финансовия инструмент за Република Турция, в обсега на инструмента попадат Турция, Албания, Черна гора, Сърбия, Македония, Босна и Херцеговина и Косово
	Европейски инструмент за съседство и партньорство (2007 г.)	Заменя програмите ТАСИС и МЕДА
2014-2020 г.	Интеррег V	Вътрешни и външни граници
	Европейски инструмент за съседство (2014 г.)	Заменя Европейския инструмент за съседство и партньорство

В съответствие с дефинираните методологични основи, цел и ограничителни условия на настоящото изследване, **останалата част от анализа на политиката на Европейския съюз за финансова подкрепа на трансграничното сътрудничество обхваща програмния период 2007-2013 г.** Анализът е направен в контекста на системата за многостепенно управление на Европейския съюз. Вертикалната йерархическа обвързаност при конкретната реализация на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество е изследвана на три нива – Европейски съюз, междудържавно ниво между Румъния и България и Еврорегион Русе-Гюргево.

В рамките на програмния период 2007-2013 г. Кохезионната политика (политиката на сближаване) на Европейския съюз е насочена към постигането на три цели – цел 1: Конвергенция (сближаване); цел 2: Регионална конкурентоспособност и заетост и цел 3: Европейско териториално сътрудничество. Разпределение на финансирането в рамките на Кохезионната политика на Европейския съюз за плановия период 2007 - 2013 г. е показано на фиг. 1.1.

От фиг.1.1 се вижда, **че за финансиране на трансграничното сътрудничество на територията на Европейския съюз за програмния период 2007-2013 г. са планирани 5,58 млрд. евро (1,8% от**

планираните общо 308,04 млрд. евро за изпълнение на Кохезионната политика). Освен за финансиране на транснационалното и междурегионалното сътрудничество, в рамките на цел 3: Европейско териториално сътрудничество са планирани още средства и за програмата PEACE, която е насочена към подпомагане на мирния процес в Северна Ирландия.

Фиг.1.1. Разпределение на финансирането в рамките на Кохезионната политика на Европейския съюз за плановия период 2007 -2013 г.

До 2007 г. трансграничното сътрудничеството с Румъния се извършва в рамките на програмата ФАР Трансгранично сътрудничество, а след 2007 г. – в рамките на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. Тази европейска програма е първата, след присъединяването на двете държави към общността през януари 2007 г., която третира румънско-българския граничен регион като вътрешна граница на Европейския съюз. Програмата е разработена съгласно принципите и изискванията за финансиране чрез Структурните фондове на

Европейския съюз. Програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. още е първата европейска програма, която разглежда трансграничния регион като общ регион и поставя като своя основна цел подобряване на способността на този регион, чрез съвместна работа и общо финансиране, да се справи с общите предизвикателства пред икономическото и социалното си развитие. Румъния и България си партнират по време на целия цикъл на разработване на програмата, като процесът се координира от Министерството на развитието, благоустройството и жилищата в Румъния, което в последствие изпълнява ролята и на управляващ орган на програмата.

Броят на селектираните проектни предложения, подписаните договори и планираното финансиране по програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. към края на декември 2014 г. са поместени в табл. 1.3. Резултатите от междинните оценки за изпълнение на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. са в основата на научни изследвания, насочени към изясняване на влиянието на програмата върху развитието на трансграничното сътрудничество между Румъния и България, към изследване на състоянието, потенциала и перспективите за интегрирано управление в българо-румънския трансграничен регион и към изследване на изменението на обема на привлечените средства за програмния период от 2007 до 2013 г. в рамките на избираемата област по програмата.

Таблица 1.3

Брой селектирани проектни предложения, подписани договори и планирано финансиране по програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. към края на декември 2014 г.

Проектни предложения, договори	Брой	Планирани финансови средства, млн. евро	
		Общо	От страна на ЕС
Селектирани проектни предложения	225	405,94	347,65
Подписани договори	179	316,15	276,28

В специализираната литература не се срещат публикации с резултати от изследвания относно влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на общините – териториалните единици от най-ниско ниво на въздействие по програмата.

Меморандумът за създаване на Еврорегион Русе-Гюргево, включващ Община Русе и Община Гюргево, е подписан на 22 декември 2001 г. в гр. Гюргево. През февруари 2002 г., в отговор на поетите ангажименти, Общинският съвет-Русе взема решение за създаване на сдружението „Еврорегион Русе-Гюргево“. На годишната конференция на Асоциацията на европейските погранични региони през 2002 г. еврорегионът е приет за пълноправен член на асоциацията. През 2003 г. Еврорегион Русе-Гюргево е отличен със специалната награда на Асоциацията на европейските погранични региони за постигнати високи резултати в областта на трансграничното сътрудничество.

Процедурата по селекция по програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. са преминали 45 проектни предложения, имащи бенефициенти от Еврорегион Русе-Гюргево – 20% от общия брой селектирани проектни предложения. Общият обем на финансовите средства, планирани за финансиране на проектните предложения, постъпили от еврорегиона, е 85,23 млн. евро – 22% от планираните финансови средства по програмата след процедурата по селекция (табл. 1.4).

Таблица 1.4

Брой селектирани проекти, подадени от бенефициенти от Еврорегион Русе-Гюргево, подписани договори и планирано финансиране по програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. към края на декември 2014 г.

Проектни предложения, договори	Брой	Планирани финансови средства, млн. евро	
		Общо	От страна на ЕС
Селектирани проектни предложения	45	89,78	76,19
Подписани договори	45	85,23	64,35

Оценката на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на избираемата област или на отделните териториални единици от нея е задача, която излиза извън обсега на задачата за наблюдение на изпълнението и оценка на въздействието на програмата. Резултати от решаването на такава задача не се срещат в специализираната литература. Общият обем на планираните средства в Еврорегион

Русе-Гюргево – 85,23 млн. евро – и постигнатите реални резултати при изпълнението на проектите, извеждат задачата за оценка на влиянието на програмата върху икономическото развитие на еврорегиона на преден план.

Извършеният анализ на теоретичните основи на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество върху икономическото развитие на трансграничните териториални структури показва, че в специализираната литература **не се срещат публикации с резултати от изследвания относно влиянието на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество на върху икономическото развитие на общините – териториалните единици от най-ниско ниво на въздействие.** Извършеният анализ показва още, че оценката на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на избираемата област или на отделните териториални единици от нея е задача, която излиза извън обсега на задачата за наблюдение на изпълнението и оценка на въздействието на програмата.

Глава II. Влияние на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево

Във **втора глава** са поместени резултатите от извършения анализ на методите и средствата за оценка на икономическото развитие на регионите и разработената методика въз основа на извършения анализ. В главата са поместени още резултатите от използването на разработената методика за оценка на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево.

В резултат от анализа на методите и средствата за оценка на икономическото развитие на регионите се установи, че **до момента няма общоприети индикатори за наблюдение и оценка на икономическото развитие на териториалните структури от най-ниското ниво на въздействие – общините.** От анализа става ясно още, че при изследването на икономическите процеси на това териториално ниво, **обикновено се дефинират специфично конструирани измерители – индекси.** Индексът е съотношението между две статистически величини, които имат еднакви размерности. На индексен анализ се подлагат

статистически величини, систематизирани във времеви статистически редове. Най-често чрез тези величини се определят равнища, обеми или маси.

Анализът на научните публикации относно оценката на потенциала за икономическо развитие на регионите от своя страна показва, че **натрупаният теоретичен опит не може да се използва директно за оценка на потенциала за икономическо развитие на трансграничните териториални структури. Потенциалът за икономическо развитие на трансграничните териториални структури се оценява основно от гледната точка на достигнатата степен на създаване на обща функционална област и общ иновационен потенциал. Един от основните методи за събиране на необходимата емпирична информация за тази оценка е анкетното проучване.**

За оценка на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево е разработена методика, която е показана на фиг. 2.1. В качеството на показател (индикатор) за оценка на съотношението между привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и общия обем на инвестираните средства от общините е използван индексът на съотношението между обемите на инвестираните средства, определен по израза

$$I = \frac{\sum_{i=1}^n q_i}{\sum_{j=1}^m q_j},$$

където:

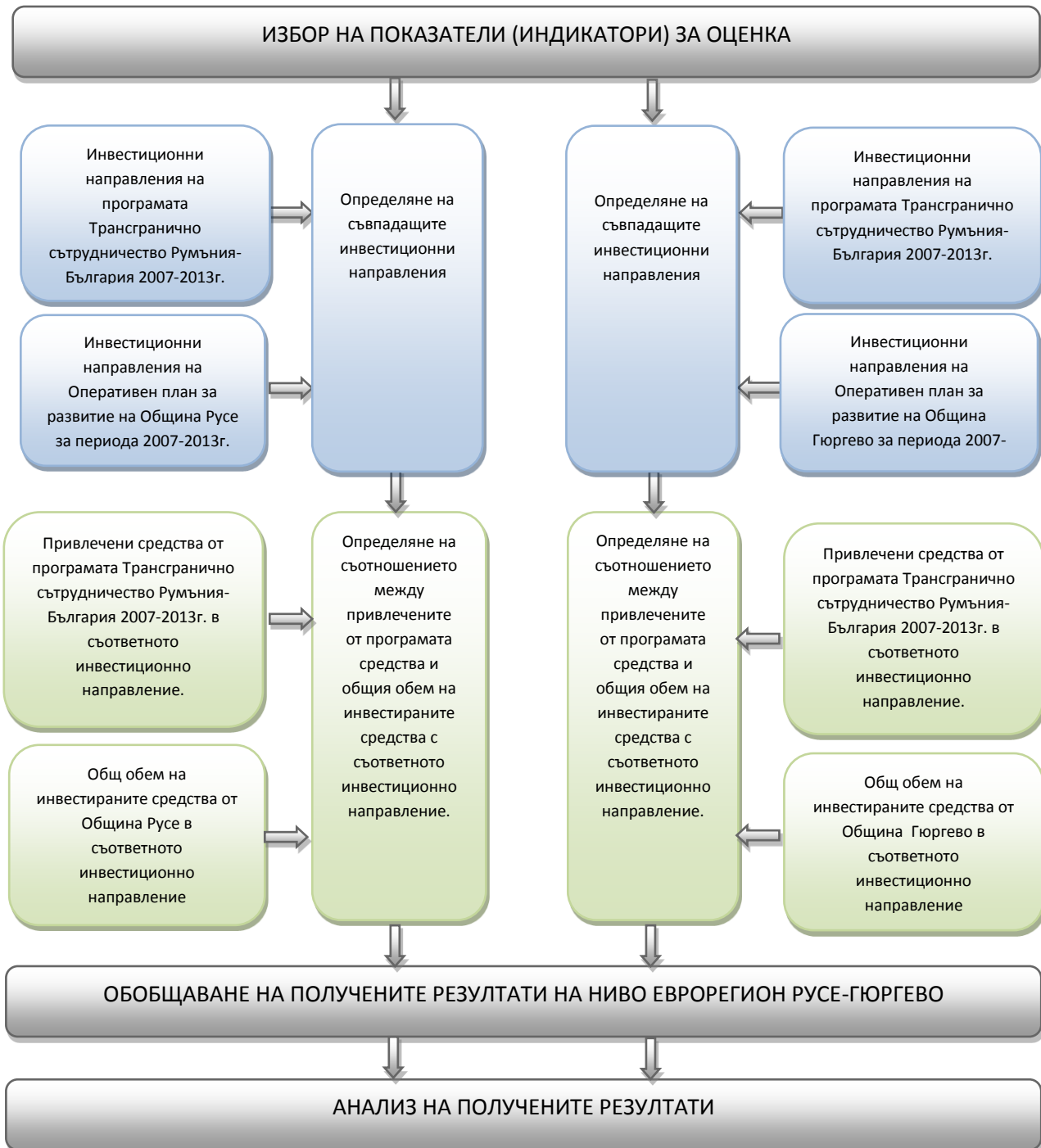
$\sum_{i=1}^n q_i = q_1 + q_2 + q_3 + \dots + q_n$ е обемът на привлечените средства чрез проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. в съответното инвестиционно направление;

$\sum_{j=1}^m q_j = q_1 + q_2 + q_3 + \dots + q_m$ е общият обем на инвестираните средства в рамките на изследваната община по същото инвестиционно направление, за същия инвестиционен период.

В рамките на първия етап, чрез сравнение (съпоставяне) между приоритетните оси и ключовите области на интервенция на програмата

Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и приоритетите и целите, залегнали в плановете за развитие на двете общини за инвестиционния период 2007-2013 г., са определени съвпадащите инвестиционни направления.

Фиг. 2.1. Методика за оценка на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево

В рамките на първия етап, чрез сравнение (съпоставяне) между приоритетните оси и ключовите области на интервенция на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и приоритетите и целите, залегнали в плановете за развитие на двете общини за инвестиционния период 2007-2013 г., са определени съпадащите инвестиционни направления.

В рамките на втория етап са определени обемите на привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и общият обем на инвестираните средства от общините (от местни и държавни приходи и средства от Европейския съюз) в съответното инвестиционно направление за инвестиционния период 2007-2013 г. Данните, извлечени в резултат от анализа на документите, са систематизирани във времеви статистически редове, които отговарят на всички основни изисквания за построяване на статистическите редове – съпоставимост по време, по място и по обхват на изследваната съвкупност. След определяне на обема на привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и на общия обем на инвестираните средства в рамките на изследваната община, е изчислен индексът на съотношението между обемите на инвестираните средства.

Оценката на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево завършва с обобщаване на резултатите на нивото на изследваната трансгранична структура и анализ на получените резултати (фиг. 2.1). Във връзка с това са определени обемите и относителният дял на привлечените средства от програмата на ниво Еврорегион Русе-Гюргево и е установен приносът на тези средства за постигане на реалните резултати в съответното инвестиционно направление. В този етап от изследването като показатели (индикатори) за оценка са използвани тези индикатори от пакета индикатори по програмата, които са предназначени за наблюдение на изпълнението и оценка на въздействието на ниво конкретен изпълняван проект.

Поради ограничения обем в автореферата не са поместени резултатите от определянето на привлечените средства от изпълнението на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. в рамките на общините Русе и Гюргево и изпълнението на първия и втория етап от разработената методика (фиг. 2.1). При

обобщаване на резултатите на нивото на Еврорегион Русе-Гюргево (третия етап от методиката) се установи, че за изпълнение на дейностите по приоритетна ос 1: Инфраструктура в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево са инвестирани:

- 266,14 млн. евро от местни и държавни приходи;
- 114,8 млн. евро от изпълнение на проекти с европейско финансиране;
- 32,52 млн. евро от изпълнение на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г.

Инвестираните средства в Еврорегион Русе-Гюргево за изпълнение на дейностите по приоритетна ос 2: Околна среда съответно са:

- 80,26 млн. евро от местни и държавни приходи;
- 15,12 млн. евро от изпълнение на проекти с европейско финансиране;
- 30,51 млн. евро от изпълнение на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г.

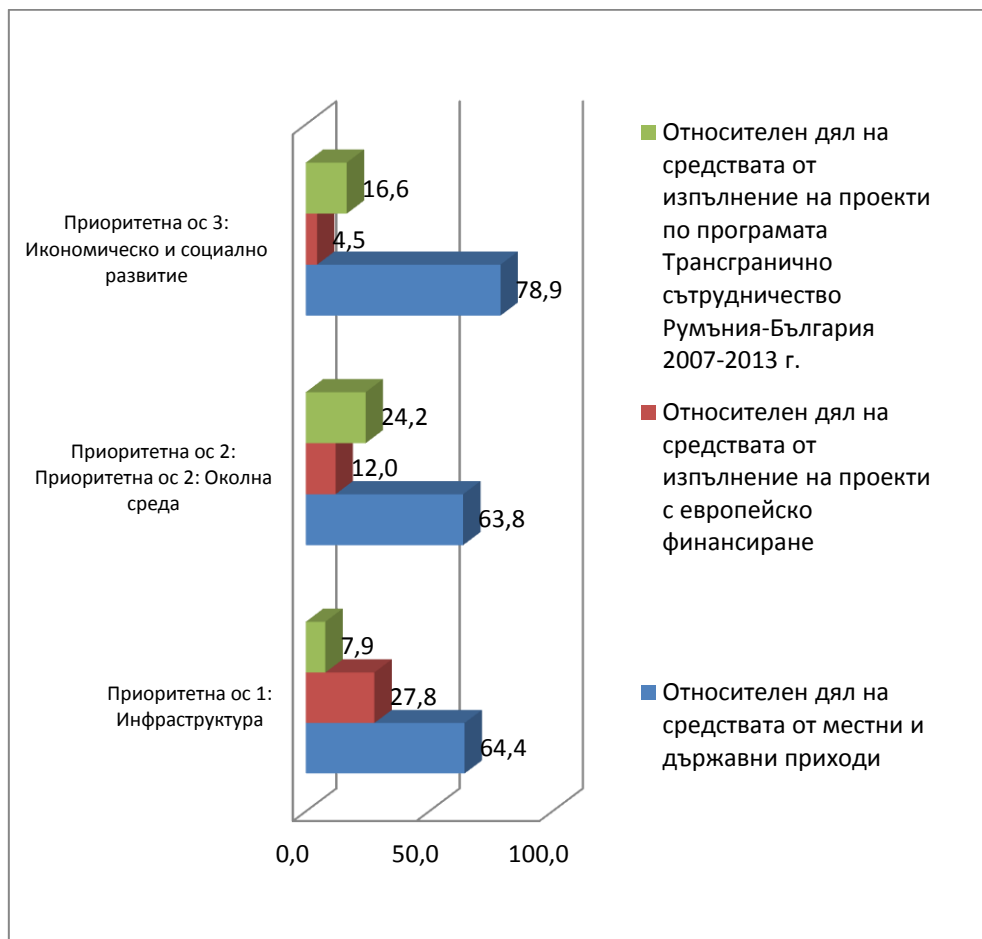
За изпълнение на дейностите по приоритетна ос 3: Икономическо и социално развитие в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево, от трите източника са инвестирани средства в следните обеми:

- 54,67 млн. евро от местни и държавни приходи;
- 6,82 млн. евро от изпълнение на проекти с европейско финансиране;
- 11,48 млн. евро от изпълнение на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г.

Резултатите от определянето на индекса на съотношението между привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и общия обем на инвестираните средства в Еврорегион Русе-Гюргево (по трите приоритетни оси) са показани графично на фиг. 2.9.

От фиг. 2.9 се вижда, че **7,9% от общия обем на инвестираните средства в Еврорегион Русе-Гюргево по приоритетна ос 1: Инфраструктура са средства, привлечени чрез изпълнение на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г.** Тези средства са използвани основно за подобряване на транспортната, информационната и комуникационна инфраструктура в трансграничния регион. Както стана ясно от анализа на обемите на инвестираните средства в трите инвестиционни направления, за

изпълнението на дейностите по приоритетната ос 1: Инфраструктура на ниво еврорегион, са инвестирани най-голям обем от средства – общо 413,46 млн. евро. Основните източници на средства за двете общини са различни – 90% от средствата по тази приоритетна ос в Община Русе са от местни и държавни приходи, а 91% от средствата в Община Гюргево са от изпълнение на проекти с европейско финансиране. Големият обем на инвестираните средства в подобряването на трансграничната инфраструктура показва още, че тази задача се е превърнала в елемент от регионалната политика на двете страни и е важна предпоставка за построяването на Паневропейския транспортен коридор № IX и развитието на трансграничното сътрудничество.

Фиг. 2.9. Съотношение между инвестираните средства от изпълнение на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г., от изпълнение на проекти с европейско финансиране и от местни и държавни приходи по приоритетни оси в Еврорегион Русе-Гюргево

От общия обем от средства, инвестирани в Еврорегион Русе-Гюргево за изпълнение на дейности по приоритетна ос 2: Околна среда, 24,2% са средства, привлечени от изпълнението на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. (фиг. 2.9). Този значителен ресурс е използван за разработване на съвместни системи за управление на опазването на околната среда и за развитие на съвместната инфраструктура и службите за предотвратяване на кризи, настъпили по естествен път или причинени от човешка дейност, както и за създаване на необходимите предпоставки за координирана реакция на службите от двете страни на границата при кризисни ситуации. За финансиране на дейностите по анализирания инвестиционно направление в двете общини са използвани още средства от местни и държавни приходи, средно 63,8% за еврорегиона, и средства от изпълнение на проекти с други източници на европейско финансиране – 12% от общия обем на инвестираните средства. Взаимната обвързаност на дейностите по опазването на околната среда между двете общини показва, че в еврорегиона е налице необходимата съгласуваност и координация и е изграден съвместен административен капацитет, който е в състояние да разработва общи стратегии за използване и опазване на околната среда и създаване на системи за ранно предупреждение и защита при природни бедствия и екологични катастрофи.

Относителният дял на привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. спрямо общия обем на инвестираните средства в Еврорегион Русе-Гюргево по приоритетна ос 3: Икономическо и социално развитие е 16,6% (фиг. 2.9). Въпреки, че общият дял на инвестираните средства от изпълнението на проекти с европейско финансиране (21,1%) е почти четири пъти по-малък от дела на средствата от местни и държавни приходи (78,9%), инвестирани от двете общини по тази приоритетна ос, привлечените средства от Европейския съюз оказват своето съществено влияние върху развитието на икономическите връзки и социалното сближаване от двете страни на държавната граница. В съответствие с целите на регионалната политика на Европейския съюз тези средства са използвани основно за подкрепа на трансграничното сътрудничество в областта на бизнеса и за подобряване на регионалния образ и идентичност, както и за трансгранично сътрудничество за съвместно развитие на човешките ресурси.

От извършеното изследване относно влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево се вижда, че за изпълнение на дейностите по трите приоритетни оси на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г., в рамките на еврорегиона, са привлечени съответно 32,52 млн. евро, 30,51 млн. евро и 11,48 млн. евро. – общо 74,51 млн. евро. Относителният дял на тези средства спрямо общия обем на инвестираните средства в еврорегиона по трите приоритетни оси съответно е 7,9%, 24,2% и 16,6%. Между обема на планираните средства (табл. 1.4) и обема на привлечените чрез изпълнение на проекти по програмата средства е налице разлика от 10,72 млн. евро. Тази разлика се дължи на прекратяване на работата по 4 проекта, продължаване на финансовото изпълнение на 2 проекта към момента на последната актуализация на данните по изпълнението на програмата и корекциите на финансовата рамка в процеса на изпълнение на някои от сключените договори.

От анализа на приноса на привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. за постигане на реалните резултати в съответното инвестиционно направление се установи, че тези средства са използвани основно за подобряване на транспортната, информационната и комуникационната инфраструктура в трансграничния регион, за опазване на природните ресурси и подобряване на ефективното управление на риска в региона, както и за подкрепа на трансграничното сътрудничество в областта на бизнеса, за подобряване на регионалния образ и идентичност и за трансгранично сътрудничество за съвместно развитие на човешките ресурси. Оценката на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево показва още, че привлечените от програмата средства имат съществено значение за смекчаване на негативните последици от финансовата криза, разразила се в рамките на изследвания програмен период.

Глава III. Оценка на потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево след изтичане на програмния период 2007-2013

В трета глава са поместени резултатите от проведеното анкетно проучване за оценка на достигнатата степен и потенциалът за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево непосредствено след изтичане на програмния период 2007-2013 г. Анкетното проучване е базирано върху следната методологична основа:

Обект на анкетното проучване е икономическо сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево, а **предмет** – потенциалът за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево.

Целта на анкетното проучване е да се оцени достигнатата степен и потенциалът за развитие на икономическото сътрудничество в Еврорегион Русе-Гюргево непосредствено след изтичане на програмния период 2007-2013 г.

Задачи на анкетното проучване:

Първа задача – да се оцени степента на информираност на участниците в трансграничния процес относно икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево и перспективите за неговото развитие;

Втора задача – да се оцени степента на удовлетвореност от изпълнението на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. (или други програми с европейско финансиране) и готовността за участие с проектни предложения в следващи програмни периоди;

Трета задача – да се оцени степента на икономическа обвързаност на бизнес организациите от двете страни на границата и оценката от страна на тези организации относно възможностите за задълбочаване на икономическото сътрудничество в еврорегиона.

Целеви групи: В анкетното проучване са включени представители на всички участници в трансграничния процес - институции на държавната власт и местното самоуправление, образователни институции, неправителствени организации и бизнес организации.

Метод за провеждане на анкетното проучване: Анкетните карти са разположени във виртуалната среда Google Forms. Средата позволява изпращане на електронни покани за участие в анкетното проучване персонално до всеки един респондент. Попълването на анкетната карта става в Интернет, като информацията се добавя автоматично към общата

база от данни. Платформата осигурява непрекъснат достъп до формираната база от данни и възможност за графична интерпретация на наличната информация.

Изследователска теза: Икономическата интеграция в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево в края на програмния период 2007-2013 г. е достигнала нивото на средно интегрираните трансгранични региони по скалата на К. Лундкуист и М. Трипъл. В еврорегиона са налице предпоставки за по-нататъшно развитие на икономическото сътрудничество и формиране на функционална област с елементи на общ иновационен потенциал.

Анкетната карта е разработена в **три варианта** - първият вариант е насочен към институциите на държавната и местната власт и образователните институции, вторият вариант – към неправителствените организации, а третият – към бизнес организациите. Тъй като е предвидено анкетното проучване да обхване територията на целия еврорегион, анкетните карти са подготвени **на български и английски език**. Поради големия обем на проведеното анкетно проучване в автореферата са поместени само част от получените резултати.

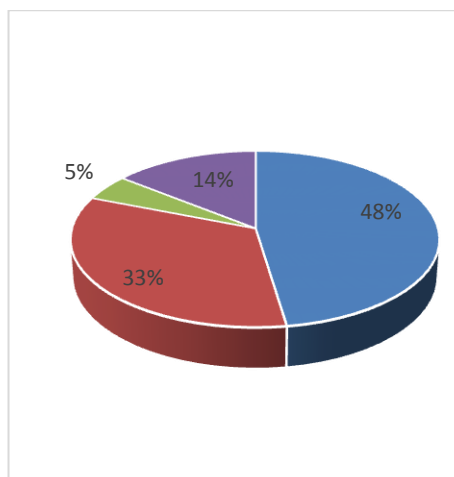
В анкетното проучване са участвали общо 53 респонденти: 20 от целевата група на институциите на държавната и местната власт и образователните институции (80% от тях са от Община Русе и 20% от Община Гюргево); 8 от целевата група на неправителствените организации (всички разположени на територията на Община Русе) и 25 от целевата група на бизнес организациите (80% от Община Русе и 20% от Община Гюргево).

Оценка на икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево

Според 48% от представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции, участвали в анкетното проучване (90% от Община Русе и 10% от Община Гюргево), перспективите за икономическо развитие на Еврорегион Русе-Гюргево са добри и това се дължи в значителна степен на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. (фиг. 3.1). Твърдението, че перспективите за икономическо развитие на еврорегиона са добри и това се дължи в значителна степен на интеграционните политики на Европейския съюз споделят 33% от респондентите от тази целева група

(57% от Община Русе и 43% от Община Гюргево). Твърдението, че икономиката в еврорегиона се намира в етап на плавен подем споделят 14% от респондентите (всички от Община Русе). Само 5% от представителите на участвалите в анкетното проучване институции от тази целева група считат, че икономиката на еврорегиона може да се определи като непривлекателна за инвестиции.

48% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи заради програма Трансгранично сътрудничество Румъния- България

33% – Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи за развитие заради интеграционните политики на Европейския съюз

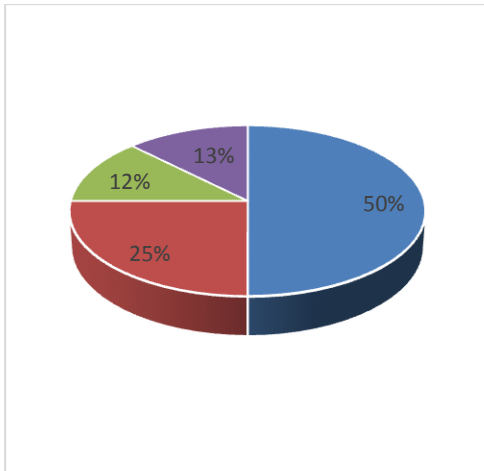
14% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като в етап на плавен подем

5% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като непривлекателна за инвестиции

Фиг. 3.1. Оценка на икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции

Според 50% от участвалите в анкетното проучване неправителствени организации, икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево се намира в плавен подем (фиг. 3.2). Мнението, че икономиката на еврорегиона има добри перспективи заради интеграционните политики на Европейския съюз споделят 25% от респондентите от тази целева група. Делът на респондентите, които считат, че еврорегиона има добри перспективи за развитие заради програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и делът на респондентите, които считат, че икономиката на еврорегиона може да се определи като непривлекателна за инвестиции е съответно 13 %и 12%.

Според 41% от участвалите в анкетното проучване представители на бизнес организациите (всички от Община Русе), икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево се намира в процес на плавен подем (фиг. 3.3).

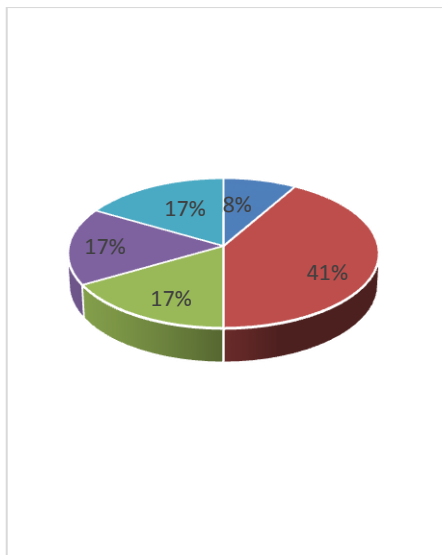
50% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като в етап на плавен подем

25% - Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи за развитие, заради интеграционните политики на Европейския съюз

13% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи, заради програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България

12% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като непривлекателна за инвестиции

Фиг. 3.2. Оценка на икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на неправителствените организации

41% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като в етап на плавен подем

17% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи, заради програма Трансгранично сътрудничество Румъния-България

17% – Еврорегион Русе-Гюргево има добри перспективи за развитие, заради интеграционните политики на Европейския съюз

17% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево може да бъде определена като непривлекателна за инвестиции

8% – Икономиката на Еврорегион Русе-Гюргево се намира в икономически подем

Фиг. 3.3. Оценка на икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на бизнес организациите

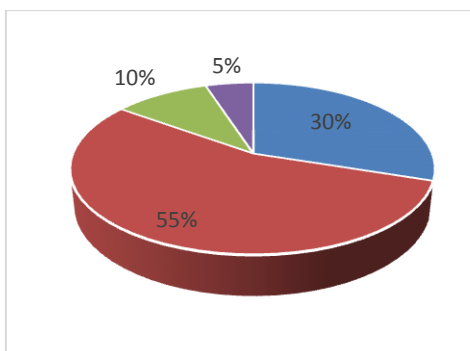
Според 41% от участвалите в анкетното проучване представители на бизнес организациите (всички от Община Русе), икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево се намира в процес на плавен подем (фиг. 3.3). Общо 17% от респондентите (разпределени поравно между двете общини) са подкрепили твърдението, че еврорегионът има добри перспективи за развитие заради програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. Делът на анкетиранияте, които считат, че икономиката на еврорегиона има добри перспективи

заради интеграционните политики на Европейския съюз, също е 17% (всички от Община Русе). Същият процент анкетирани (17%) са подкрепили твърдението, че икономиката на еврорегиона може да бъде определена като непривлекателна за инвестиции (75% от тях са от Община Русе и 25% от Община Гюргево). Твърдението, че еврорегиона се намира в икономически подем, се споделя от 8% от представителите на тази целева група (разпределени поравно между двете общини).

Оценка на икономическите перспективи за развитие на отношения между българските и румънските фирми в Еврорегион Русе-Гюргево

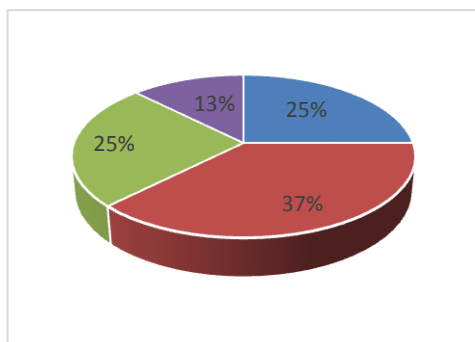
Твърдението, че икономическите перспективи за развитие на отношения между българските и румънските фирми в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево са добри, се подкрепя от 55% от представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции, участвали в анкетното проучване – 73% от община Русе и 27% от Община Гюргево (фиг.3.4). Твърдението, че перспективите за икономическо сътрудничество пред фирмите от еврорегиона са много добри, е подкрепено от 30% от респондентите от тази целева група (83% от Община Русе и 17% от Община Гюргево). Само 10% респондентите от групата оценяват икономическите перспективи пред фирмите като средни (всички от Община Русе) и едва 5% от участвалите в анкетното проучване са подкрепили твърдението „не мога да преценя“ (всички от Община Русе).

Според 37% от представителите на неправителствените организации, участвали в анкетното проучване, перспективите за развитие на икономическите отношения между българските и румънските фирми са на средно ниво (фиг. 3.5). Твърдението, че перспективите са много добри се подкрепя от 25% от респондентите от тази целева група. С дял от 25% са и тези участници в анкетното проучване от групата на неправителствените организации, които са оценили перспективите за икономическо сътрудничество между фирмите от еврорегиона като добри. Делът на респондентите от тази целева група, които са подкрепили твърдението „не мога да преценя“, е 13%.

55% - Добри
 30% - Много добри перспективи
 10% - Средни
 5% - Не мога да преценя

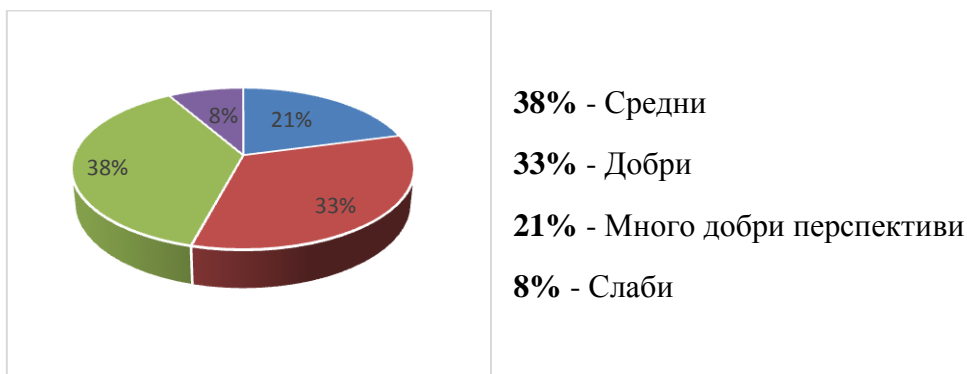
Фиг. 3.4. Оценка на икономическите перспективи за развитие на отношенията между българските и румънските фирми в Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции

37% - Средни
 25% - Много добри перспективи
 25% - Добри
 13% - Не мога да преценя

Фиг. 3.5. Оценка на икономическите перспективи за развитие на отношенията между българските и румънските фирми в Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на неправителствените организации

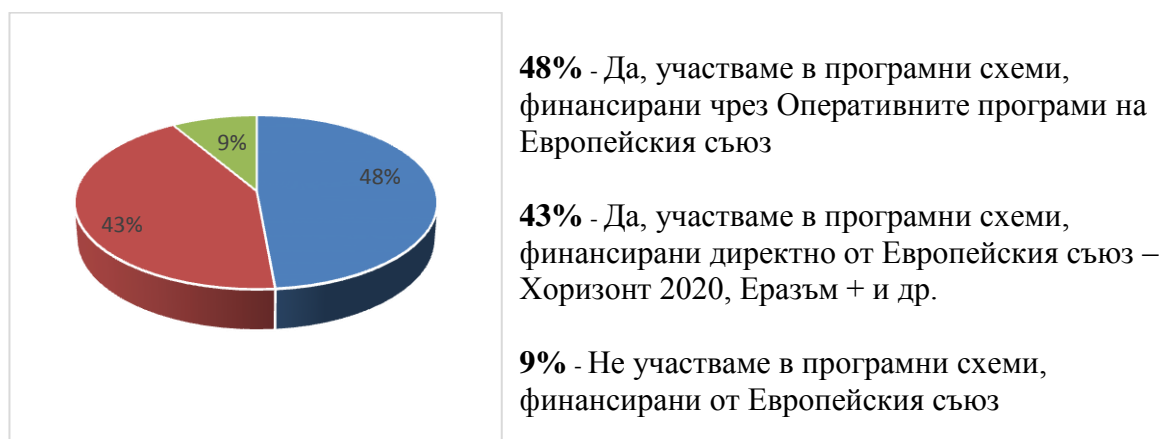
Според 38% от бизнес организациите, участвали в анкетното проучване, перспективите за развитие на икономическите отношения между фирмите в Еврорегион Русе-Гюргево са на средно ниво - 89% от Община Русе и 11% от Община Гюргево (фиг.3.6). Твърдението, че перспективите за развитие на отношенията между фирмите в еврорегиона са добри се подкрепя от 33% от анкетираните бизнес организации (60% от Община Русе и 40% от Община Гюргево). Твърдението, че перспективите са много добри се споделя от 21% от респондентите от тази група, а едва 8% смятат, че перспективите за икономическо сътрудничество между фирмите от еврорегиона са слаби (разпределени поравно между двете общини).

Фиг. 3.6. Оценка на икономическите перспективи за развитие на отношенията между българските и румънските фирми в Еврорегион Русе-Гюргево според представителите на бизнес организациите

Участие с проекти по програми, финансирани от Европейския съюз

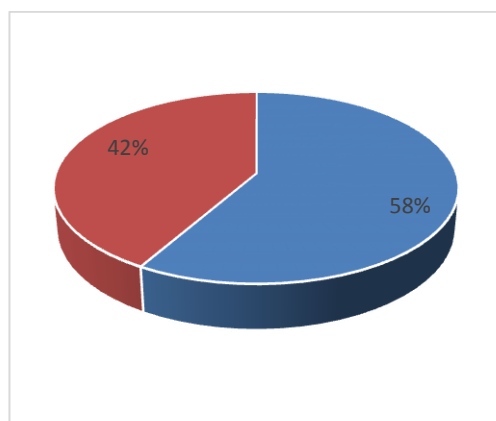
Делът на представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции, които са участвали в изпълнението на проекти по Оперативните програми на Европейския съюз, е 48% – 82% от Община Русе и 18% от Община Гюргево (фиг. 3.15). Респондентите от тази целева група, които са отговорили с „да, участваме в програмни схеми, финансирани директно от Европейския съюз – Хоризонт 2020, Еразъм + и др.“, са 43% (80% от Община Русе и 20% от Община Гюргево).

Фиг. 3.15. Участие с проекти по програми, финансирани от Европейския съюз, според представителите на институциите на държавната и местната власти образователните институции

Само 9% от представителите на институциите на държавната и местната власт и образователните институции, участвали в анкетното проучване, са декларирали, че не участват в програмни схеми, финансирани от Европейския съюз (всички от Община Русе).

Всички представители от целевата група на неправителствените организации са декларирали, че са участвали с проекти по програми, финансирани от Европейския съюз (фиг. 3.16). Проекти, финансирани чрез Оперативните програми, са изпълнявали 55% от представителите на тази група. Останалите 42% са заявили, че представляваните от тях неправителствените организации са участвали в програмни схеми, финансирани директно от Европейския съюз.

58% - Да, участваме в програмни схеми, финансирани чрез Оперативните програми на Европейския съюз

42% - Да, участваме в програмни схеми, финансирани директно от Европейския съюз – Хоризонт 2020, Еразъм + и др.

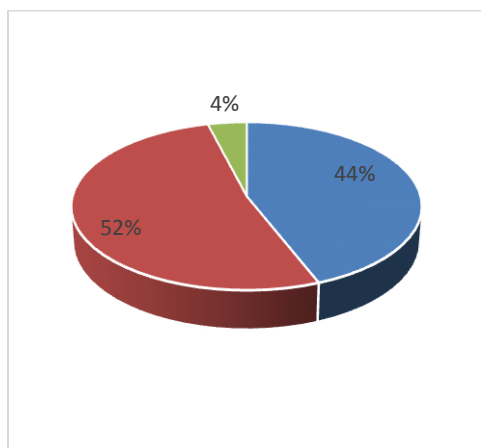
Фиг. 3.16. Участие с проекти по програми, финансирани от Европейския съюз, според представителите на неправителствените организации

Делът на бизнес организациите, участвали в програмни схеми, финансирани чрез Оперативните програми на Европейския съюз, е 52% (77% от Община Русе и 23% от Община Гюргево). Относителният дял на представителите от тази целева група, които не са участвали в програмни схеми с европейско финансиране, е твърде голям – 44% (91% от Община Русе и 9% от Община Гюргево). В програмни схеми, финансирани директно от Европейския съюз, са участвали само 4% от представителите на тази целева група – всички от Община Гюргево (фиг. 3.17).

Вашата организация използва ли бизнес услуги на организации от отсрещната страна

Делът на бизнес организациите, които не са използвали услуги на партньори от другата страна на границата, е относително голям – 76% (89% от Община Русе и 11% от Община Гюргево) от участвалите в

анкетното проучване представители на тази целева група са подкрепили категоричното твърдение „не“ (фиг. 3.44). Останалите две групи, с по равен дял от по 12% , са застанали съответно зад твърденията „да, от скоро“ (67% от Община Русе и 33% от Община Гюргево) и „да, регулярно от много години (33% от Община Русе и 67% от Община Гюргево).

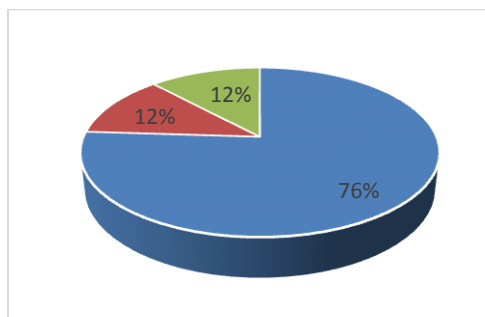

52% - Да, участваме в програмни схеми, финансирани чрез Оперативните програми на Европейския съюз

44% - Не участваме в програмни схеми, финансирани от Европейския съюз

4% - Да, участваме в програмни схеми, финансирани директно от Европейския съюз – Хоризонт 2020, Еразъм + и др.

Фиг. 3.17. Участие с проекти по програми, финансирани от Европейския съюз, според представителите на бизнес организациите

76% - Не

12% - Да, от скоро

12% - Да, регулярно от много години

Фиг. 3.44. Използване на бизнес услуги отсрещната страна според представителите на бизнес организациите

Въз основа на обобщените резултати от проведеното анкетно проучване могат да се направят следните по-важни изводи:

Първо, всички представители на целевите групи, участвали в анкетното проучване, показват висока степен на информираност относно икономическото състояние на Еврорегион Русе-Гюргево и перспективите за неговото развитие.

Второ, всички представители на целевите групи декларират своята удовлетвореност от изпълнението на проекти по програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. или други

програми с европейско финансиране и заявяват готовността си за участие с проектни предложения в следващи програмни периоди.

Трето, от отговорите на групата въпроси, насочени само към представителите на бизнеса се вижда ясно, че потенциалът на бизнес организациите не се използва в достатъчна степен за развитието на интеграционните процеси в рамките на Еврорегион Русе-Гюргево – налице са неизползвани възможности за икономическа обвързаност и задълбочаване на икономическото сътрудничество между бизнес организациите от двете страни на границата.

Въз основа на резултатите от проведеното анкетно проучване **може да се направи следната препоръка** – общините Русе и Гюргево да започнат съгласувана работа по създаване на обща стратегия за икономическо развитие на Еврорегион Русе-Гюргево, базирана върху: трансфер на технологии и иновационни разработки; създаване на научни и технологични паркове и иновационни мрежи; подкрепа на научноизследователската и развойна дейност; създаване на съвместни структури в областта на образованието и професионалната квалификация; създаване на общи структури за управление и общи фондове за финансиране на дейностите по изпълнение на общата стратегия за икономическо развитие на еврорегиона.

Заклучение

В рамките на заключението са обобщени резултатите от извършеното дисертационно изследване. Открити са два основни момента:

Първо: Средствата, привлечени чрез изпълнение на проекти по програма Трансгранично сътрудничество България-Румъния 2007-2013 г., имат съществен принос за икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево. Чрез тези средства се намаляват значително негативните последици от финансовата криза, разразила се в рамките на изследвания програмен период.

Второ: В края на програмния период 2007-2013 г. икономическата интеграция в еврорегиона е достигнала нивото на средно интегрираните трансгранични региони. Налице са всички необходими предпоставки за по-нататъшно развитие на икономическото сътрудничество и формиране на функционална област с елементи на общ иновационен потенциал.

IV. НАСОКИ ЗА БЪДЕЩА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА

Резултатите от дисертационното изследване могат да послужат за продължаване на работата в следните две направления:

Първо: Продължаване на работата по изясняване на методологическите основи на оценката на въздействието на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество върху икономическото развитие на трансграничните териториални структури от най-ниското ниво на влияние в посока към разширяване на обхвата на оценката и въвеждане на подходящи показатели (индикатори).

Второ: Изследване на теоретичните и теоретично-приложните аспекти на работата по по-нататъшното развитие на трансграничната интеграция на нивото на общините и териториалните обединения, създадените върху тяхна основа, в посока на създаване на обща функционална област и развитие на общ иновационен потенциал.

V. СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ

Научни приноси

1. Създаден е теоретичен фундамент относно същността и институционална основа на политиката на Европейския съюз в областта на трансграничното сътрудничество, въз основа на който е изяснена вертикалната йерархическа обвързаност на тази политика в рамките на програмния период 2007-2013 г. на три нива – Европейски съюз, междудържавно ниво между Румъния и България и Еврорегион Русе-Гюргево.

2. В хронологичен порядък е систематизирано развитието на инструментите на Европейския съюз за финансова подкрепа на трансграничното сътрудничество. Установено е, че е налице тенденция към увеличаване на обема на финансовата подкрепа, разширяване на географския обхват и предефиниране на дейностите, подлежащи на финансиране.

3. Разработена е методика за оценка на влиянието на програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. върху икономическото развитие на Еврорегион Русе-Гюргево, която е базирана върху икономическо-статистическия метод. Като количествен показател (индикатор) е използван индексът на съотношението между обема на привлечените от програмата средства и общия обем на инвестираните

средства в общините Русе и Гюргево и в създадения върху основата на тези общини Еврорегион Русе-Гюргево.

Научно-приложни приноси

1. Определено е съотношението между привлечените средства от програмата Трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013 г. и общия обем на инвестираните средства от общините Русе и Гюргево и в създадения върху основата на тези общини Еврорегион Русе-Гюргево. В рамките на изследването е установен реалният принос на привлечените средства за подобряване на транспортната, информационната и комуникационната инфраструктура, опазване на природните ресурси и управлението на риска, подкрепа на трансграничното сътрудничество в областта на бизнеса, подобряване на регионалния образ и идентичност и съвместното развитие на човешките ресурси.

2. Изяснени са методологическите основи за провеждане на анкетно проучване, насочено към оценка на потенциала за развитие на икономическото сътрудничество в трансграничните териториални структури. Чрез анкетното проучване е установено, че в края на програмния период 2007-2013 г. икономическата интеграция в Еврорегион Русе-Гюргево е достигнала нивото на средно интегрираните трансгранични региони. Върху тази основа са формулирани препоръки за по-нататъшно развитие на икономическото сътрудничество в еврорегиона.

VI. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ И ДОСТОВЕРНОСТ

Във връзка с провеждането на процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ декларирам:

1. Резултатите и приносите в дисертационния труд на тема „Еволюция на стабилизационните политики на Европейския съюз“ са оригинални и не са взимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия.

2. Представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и др. съответства на обективната истина.

3. Резултатите, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно и подробно цитирани в библиографията.

гр. Свищов

Декларатор:.....
/Виктория Иванова/

VII. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Доклади на научни форуми

1. **Ivanova, V.**, 2013 „Cross-border cooperation and higher education institutions (On the Example of University of Ruse “Angel Kanchev”), Jubilee International Scientific Conference, dedicated to the 20th Anniversary of the Establishment of International Economic Relations Department, Proceedings „The Future of Integration, the Future of the European Union“, Svishtov, Bulgaria, 325-332, ISBN 978-954-23-0867-6
2. **Ivanova, V.**, Pavlov, D., 2014, „The Role of the Academic Community for the Cross-border Cooperation Between Bulgaria and Romania, 3rd International Conference on Business administration and Economics “People. Ideas. Experience”, Section 1 Economics , 23-25 October, , 22-33, Resita, Romania, ISSN 2360-6207, ISSN-L 2360-6207

Статии в научни издания

1. **Ivanova, V.**, 2011, “EU Institutions – Financial Mechanism for Achieving Economic Growth and Regional Development (Based on the Program for Cross-border Cooperation between Bulgaria and Romania)”, Journal of Entrepreneurship & Innovation, 161-170, ISSN-L2360-6207 (print), ISSN 1314 0175 (on-line)
2. **Zaharieva, G.**, **Ivanova, V.**, 2018, “Impact of the Programm Cross-Border Cooperation Romania-Bulgaria 2007-2013 on the Economic Development of Euroregion Ruse-Giurgiu”, Journal of Entrepreneurship & Innovation, ISSN-L2360-6207 (print), ISSN 1314 0175 (on-line) (под печат)